

Teema: KAEBUS RIIGIKOHTULE: keeldumine varel õiguslikul alusel ja valimisvaatlejate põhjendamatu diskrimineerimine (Re: TAOTLUS: presidendivalimiste kõigi sedelitega tutvumine)

Saatja: Märt Põder <tramm@p6drad-teel.net>

Kuupäev: 17.09.26, 23:58

Saaja: vvk@valimised.ee

Koopia: info@valimised.ee

Lgp VVK!

Palun edastada järgnev kaebus PSJKS §38 lg2 alusel ning asjakohaste tervituste jmt rekvisiitidega varustatult Riigikohtule.

1. Taotlusest ei saanud keelduda AvTS §23 lg1 p1 alusel

Olete eksinud, käsitledes taotlust AvTSi raames. Osutate õigesti, et VVK presidendivalimiste korraldajana saab lugeda hääli ainult VPVSist tulenevalt avalikult, mida 2.09 ka tegite.

Sedeleid pole võimalik lugeda üle väljaspool VPVSi reguleerimisala. Olete selgitanud, et rakendate sedelite lugemisel analoogia korras RKVSi (vt nt [1] lk 5) ja muudes regulatiivse iseloomuga dokumentides või soovitusel kirjeldatud põhimõtteid (nt Veneetsia komisjoni valimisasjade hea tava koodeksit, lk 5 sealsamas).

Seega polnud võimalik korraldada ka väidetavat sedelitega tutvumist Delfi faktikontrollile väljaspool VPVSi ja võimalike RKVSi jt analoogiate rakendusala, nt lähtuvalt AvTSist. Kõik toimingud sedelitega peavad olema tehtud VVK kui valimiste korraldaja poolt kuid VVK ainuke teadaolev töövorm RKVS §12 lg1 järgi on koosolek, mis on lg3 järgi avalik.

VVK ja RVT ühisel kodulehel ei ole kuulutatud pärast 2.09 presidendivalimiste esimest vooru välja avalikku koosolekut selliseks sedelitega tutvumiseks ega leia sellise tutvumise protokoll ka dokumendiregistrist (vrd [2]). Kaebaja oletab, et koosolekuteade on jäänud avaldamata ja protokoll koostamine teadmata põhjusel viibib.

Kuigi VPVS ei määratle sedelitega tutvumise põhimõtteid, võib siiski eeldada, et Delfi faktikontrollile võimaldatud sessiooni käigus rakendati analoogia korras RKVSi või valimiste korraldamise üldisi häid praktikaid. Riigikogu valimiste käsiraamatus osutatakse, et "vähemalt kolm komisjoni liiget peavad osalema hääletamiskastide pitseerimisel" (vt [3] lk 10, 21).

Turvaploommidega tuleb valimiskasti sulgeda ka juba kokkuloetud hääletussedelid (vt "4.2. Jaoskonnakomisjoni töö lõpetamine" sealsamas lk 74) ning neid tuleb ka säilitada turvaploommidega kaitstud viisil (vt "3.10. Hääletamiskastide hoiustamise turvanõuded", lk 66 sealsamas).

Seega pidi viibima Delfi faktikontrollile võimaldatud sedelitega tutvumise avalikul koosolekul vähemalt kolm VVK kui valimiste korraldaja liiget, sest muidu poleks olnud võimalik sedeleid valimiskastist välja võtta ega neid pärast kasti sulgeda.

Kuna sarnane Delfi faktikontrolli taotlus rahuldati ja toiming viidi läbi VPVSist vm valimisseadustest lähtuvalt, sest muul viisil seda seaduslikult läbi viia poleks olnud võimalik, siis pidi ka MTÜ Ausad Valimised 14.09 taotlust menetletama samal õiguslikul alusel, aga VVK on seda käsitletud ekslikult AvTSist lähtuvalt ning sellest AvTS §23 lg1 p1 alusel keeldunud.

Kaebaja väidab, et VVK on siin rakendanud õigust valesti ning seetõttu tuleb taotlusest keeldumine tunnistada õigusvastaseks.

2. Kaebajale oleks tulnud rakendada sama põhimõtet, mis Delfile

Riigikohus on korduvalt osutanud, et VVK oma tegevuses lähtub haldusmenetluse põhimõtetest ja avalik võim on õigustatud tegutsema üksnes siis, kui seadus annab selleks pädevuse ja volituse. VVK on jätnud selgitamata, mis õiguslikul alusel Delfi faktikontrollõridele valimisedelitega tutvumine võimaldati ja miks see õiguslik alus ei rakendu MTÜ Ausad Valimised valimisvaatlejatele.

Seejuures ei saa olla VVK osutatud AvTS §23 lg1 p1 käsitletav sellise piirangu õigusliku alusena, vaid üksnes tagajärjena. HMS §107 järgi võib haldustoiming piirata õigusi või vabadusi ainult siis, kui selleks on seaduslik alus ning haldusorgan peab toimingut sooritamise viisi, ulatuse, aja ja menetlemise korra määramisel järgima kaalutlusõiguse piire ning võrdse kohtlemise ning proportsionaalsuse põhimõtteid.

VVK selgitab, et Delfile sedelitega tutvumine võimaldati eesmärgiga "kontrollida presidendivalimiste kohta avalikus ruumis levinud väiteid ja anda avalikkusele kontrollitud teavet väärinfo ümberlükkamiseks". Kuna faktikontrollõrid ega VVK pole ühiselt läbiviidud toimingut protokollinud ning selle tulemusel esitatud väidete tulenemine pole tõendatud, siis ei ole toimingul olnud mõju avalikus ruumis levinud väidete tõeväärtusele.

Kuna Delfi ja VVK on jätnud täpsustamata, kuidas jõuti meedias avaldatud tulemuseni, siis on põhjendatud MTÜ Ausad Valimised taotlus täpselt sedasama teadmata ajal VVK ruumides läbiviidud toimingut korrata, aga seekord teha seda nõuetekohaselt ja nii, et avalikkus tõepoolest saaks "kontrollitud teavet väärinfo ümberlükkamiseks".

VVK pole osutanud õiguslikule alusele, millest lähtuvalt on põhjendatud MTÜ Ausad Valimised valimisvaatlejate ja Delfi faktikontrollõride erinev kohtlemine ja seetõttu on kaebaja taotluse rahuldamisest keeldumine õigusvastane.

3. "Avaliku huvi" kohaldamise ja vaatlejate välistamise meelevaldsus

VVK osutab, et Delfi ajakirjanikele sedelitega tutvumiseks võimaluse andmisel arvestati "avaliku huviga", millest lähtuvalt viidi läbi

valimistoiming, mille kohta ütleb VVK, et selle näol "ei olnud tegemist seadusest tuleneva vaatlemisõiguse teostamisega".

Seega anti ajakirjanikele seaduses määratlemata avaliku huvi alusel erakorraline juurdepääs faktilisele valimistoimingule, samal ajal välistades RKVS §19⁴ analoogia põhjal seadusliku instituudina kontrolltoiminguid tegema määratud valimisvaatlejad kui demokraatliku avalikkuse esindajad, sest toimingu läbiviimisest ei antud ka RKVS §12 lg3 nõuetele vastavalt avalikult teada.

Valimiste vaatlemine ei ole VVK poolt kaalutlusõiguse alusel jagatav privileeg ega ole vaatlejate läbiviidavad kontrolltoimingud teabenõue AvTSi tähenduses. RKVS §19⁴ sätestatud valimiste vaatlemine on kõrgeima riigivõimu kandja tahte teostamise aspekt, mis lähtub PS §1 lg1 rahvasuveräänsuse põhimõttest ning §56 riigivõimu avalikule kontrollile allumise nõudest.

Kui VVK kohaldab "avalikku huvi" valikuliselt ühe meediaväljaande kasuks või rakendab seaduses ette nähtud valimistoimingud oma suhtekorralduse eesmärkide nimel, siis teostab ta võimu PS §3 eirates meelevaldselt ning eirab PS §12 võrdse kohtlemise põhimõtet.

Kui kehtiv õigus välistab valimisvaatlejate vähemalt ajakirjanikega võrdsetel alustel juurdepääsu valimiste kontrolltoimingutele, siis on tegu põhiseadusvastase lüngaga, kus seadusandja on jätnud tagamata PS §56-st tuleneva rahva ulatusliku kontrolli riigiorganite tegevuse üle.

4. Taotlused

1) PSJKS §46 lg1 p1 alusel ja kaebuse jaotistes 1-3 toodud põhjendustest lähtuvalt tunnistada õigusvastaseks kaebaja 14.09 taotluse rahuldamisest keeldumine;

2) PSJKS §46 lg4 alusel tunnistada PS §1, §3, §12 ja §56-ga vastuolus olevaks VPVS ja analoogia korras rakendatav RKVS §19⁴ osas, mis jätab sätestamata vaatlejate staatuse ja õigused presidendivalimiste kontrolltoimingutel, tuues sellega kaasa ajakirjanike ja valimisvaatlejate põhjendamatult ebavõrdse kohtlemise;

3) PSJKS §46 lg1 p1 alusel kohustada VVKd võimaldama MTÜ Ausad Valimised vaatlejatel tutvuda presidendivalimise esimeses voorus antud hääletamissedelitega samas ulatuses ja tingimustel, nagu seda võimaldati Delfi meediaväljaande faktikontrolöridele.

Märt Pöder // MTÜ Ausad Valimised
+372 55643754 | ausadvalimised.ee

[1] Roland Teppori 3.09-10.09.2026 kirjavahetus VVK-ga https://p6drad-teel.net/~p6der/k6/VVK_kirjavahetus_ja_protokoll_avalik_koond.pdf (algselt avaldatud Valija HÄÄLes 11.09 <https://www.facebook.com/groups/valijahaal/posts/1382288986996564>)

[2] PROTOKOLL hääletusvooru korraldamise kohta Vabariigi Presidendi valimisel esimeses hääletusvoorus Riigikogus 02.09.2026 <https://>

[3] Riigikogu valimiste käsiraamat 2023 <https://www.valimised.ee/sites/default/files/2023-01/Riigikogu%20valimiste%20k%C3%A4siraamat%202023.pdf>

14.09.26 16:10 Valimisteenistuse info kirjutas:

Teie: 14.09.2026

Meie: 14.09.2026 nr 12-19/26-42/2

Tere

Vastan Vabariigi Valimiskomisjoni palvel järgmiselt. Vabariigi Presidendi valimise seadus (VPVS) ei näe ette pärast hääletamistulemuse kindlakstegemist õigust hääletamissedelitega tutvuda ega neid uuesti üle lugeda. Samuti ei sätesta VPVS Vabariigi Presidendi valimisel eraldi vaatleja staatust ega anna vaatlejale sellest staatusest tulenevaid täiendavaid õigusi.

Hääletamistulemuse kontrollitavus on VPVS-is tagatud eelkõige häälte avaliku lugemise kaudu. VPVS § 11 lõike 1 kohaselt loeb Vabariigi Valimiskomisjon hääled avalikult vahetult pärast hääletamise lõppemist ja protestide lahendamist. 2. septembril 2026 toimunud Vabariigi Presidendi valimise esimeses voorus loeti hääled seaduses sätestatud korras avalikult ning Vabariigi Valimiskomisjon tegi hääletamistulemuse kindlaks. Tulemused on avaldatud veebilehel valimised.ee.

Teie viidatud Delfi faktikontrolli puhul ei olnud tegemist seadusest tuleneva vaatlemisõiguse teostamisega. Ajakirjanikele võimaldati sedelitega tutvuda konkreetse faktikontrolli tegemiseks. Selle eesmärk oli kontrollida presidendivalimiste kohta avalikus ruumis levinud väiteid ja anda avalikkusele kontrollitud teavet väärinfo ümberlükkamiseks. Vabariigi Valimiskomisjon arvestas siin avalikku huvi. Sedelitega tutvumise võimaldamine sellisel eesmärgil ei tähenda, et pärast valimistulemuse kindlakstegemist oleks igal ajal õigus nõuda sedelitega tutvumist või nende uut ülelugemist.

Vabariigi Presidendi valimine toimub salajasel hääletusel. Hääletamissedelid säilitatakse pärast hääletamist seaduses sätestatud korras ning nende säilitamise eesmärk ei ole võimaldada valimistulemuse korduvat kontrollimist väljaspool selleks ettenähtud menetlust.

Käsitleme Teie pöördumist avaliku teabe seaduse tähenduses teabenõudena. VPVS-ist ega avaliku teabe seadusest ei tulene Teile õigust nõuda hääletamissedelite originaalidega tutvumist. Seetõttu keeldume teabenõude täitmisest AvTS § 23 lõike 1 punkti 1 alusel.

Lugupidamisega

Nellika Valder

asejuht

+372 631 6548

nellika.valder@valimised.ee

Riigi valimisteenistus

Toompea tänav 1, Tallinn

www.valimised.ee

-----Original Message-----

From: Märt Pöder <tramm@p6drad-teel.net>

Sent: Monday, September 14, 2026 11:38 AM

To: VVK <vvk@valimised.ee>

Cc: Valimisteenistuse info <info@valimised.ee>

Subject: TAOTLUS: presidendivalimiste kõigi sedelitega tutvumine

Lgp VVK!

MTÜ Ausad Valimised soovib tutvuda 2.09 presidendivalimiste esimeses voorus antud sedelitega. Sellise võimaluse olemasolu selgub Delfi faktikontrolli 8.09 artiklist:

"Faktikontroll käis VVK-s kohapeal ja sai tutvuda kõikide sedelitega.

Tõepoolest oli seitse märgistamata sedelit, üks linnukesega sedel ja 70 ristiga sedelit. Seega poleks tulemus muutunud ka teistsuguse otsuse korral." [1]

Kuigi faktikontrolörid väidavad, et said tutvuda kõigi sedelitega, ei ole nad täpsustanud, kuidas nad jõudsid tulemuse tuvastamiseni. Seetõttu soovivad MTÜ-ga seotud vaatlejad omalt poolt veenduda, et sedelite arv ja kategooriad vastavad RVT ja VVK ühisel veebilehel 2.09 avaldatud tulemusele [2].

Märt Pöder // MTÜ Ausad Valimised
+372 55643754 | ausadvalimised.ee

[1]

<https://www.delfi.ee/artikkel/120609211/faktikontroll-kas-presidendivalimised-oli-lavastus-kui-palju-linnukesega-sedeleid-tegelikult-oli-kaisime-ja-lugesime-ule>

[2]

<https://www.valimised.ee/et/valimiste-arhiiv/vabariigi-presidendi-valimised/vabariigi-presidendi-valimine-2026-aastal>

—Manused:—

VVK_kirjavahetus_ja_protokoll_avalik_koond.pdf

494 KiB

riigikohtule.asice

10.7 KiB